

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายสมศักดิ์ เลขการ.....
๒. เลขประจำตัวประชาชน
๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ ๑๒/๑ หมู่ ๙ ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี
โทรศัพท์ ๐๘๑-๙๔๕-๐๕๒๑ Facebook สมศักดิ์ เลขการ.....Line-.....
ปีเกิด พ.ศ. ๒๕๐๗
๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง
๕. ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
สถาบันการศึกษา-.....
คณะ/สาขาวิชา-.....
๖. อาชีพปัจจุบัน
☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว
☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร
ระบุ.....
๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๒๐๐,๐๐๐ - ๒๕๐,๐๐๐ บาท/ปี
๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. สินค้าหลัก มังคุด
๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน๑.....แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย
การผลิตมังคุดคุณภาพ
๓. ฐานเรียนรู้ จำนวน.....๖.....ฐานเรียนรู้ ประกอบด้วย
 - ๑) ฐานเรียนรู้ที่ ๑ การผลิตน้ำหมักชีวภาพ
 - ๒) ฐานเรียนรู้ที่ ๒ การผลิตปุ๋ยหมัก
 - ๓) ฐานเรียนรู้ที่ ๓ การผลิตเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืช
 - ๔) ฐานเรียนรู้ที่ ๔ การเลี้ยงชันโรง
 - ๕) ฐานเรียนรู้ที่ ๕ การใช้สารกำจัดศัตรูพืช
 - ๖) ฐานเรียนรู้ที่ ๖ เศรษฐกิจพอเพียง
๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน.....๕.....หลักสูตร ประกอบด้วย
 - ๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน๑..... หลักสูตร ประกอบด้วย
การผลิตมังคุดคุณภาพ
 - ๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน๖..... หลักสูตร ประกอบด้วย
 - ๑) การผลิตน้ำหมักชีวภาพ

๒). การผลิตปุ๋ยหมัก

๓). การผลิตเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมโรคพืช

๔). การเลี้ยงชันโรง

๕). การใช้สารกำจัดศัตรูพืช

๖). เศรษฐกิจพอเพียง

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน๑..... หลักสูตร ประกอบด้วย

การผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศด้วยเปลือกทุเรียน

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก. (ให้ระบุนาจำนวน ๑ หลักสูตร พร้อมระบุวัตถุประสงค์ เนื้อหา และรูปแบบการถ่ายทอดความรู้)

การผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศด้วยเปลือกทุเรียน

ด้วยอำเภอนายายอามเป็นพื้นที่ปลูกทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี ทำให้มีเปลือกทุเรียนเหลือทิ้งจำนวนมาก หากไม่จัดการอย่างเหมาะสมจะเกิดปัญหาขยะอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม การนำเปลือกทุเรียนมาผลิตเป็นปุ๋ยหมักแบบเติมอากาศ จึงเป็นนวัตกรรมที่ช่วยลดปัญหาขยะอินทรีย์ในชุมชน สร้างปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพดีใช้แทนปุ๋ยเคมี ลดต้นทุนการผลิต พื้นฟูดิน เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ และสอดคล้องกับแนวทาง BCG Economy

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เกษตรกรรู้จักวิธีการผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศโดยใช้เปลือกทุเรียน
๒. เพื่อลดต้นทุนการผลิตและพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิตทางการเกษตร
๓. เพื่อสร้างความตระหนักด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
๔. เพื่อสร้างศูนย์เรียนรู้ต้นแบบที่สามารถถ่ายทอดและขยายผลไปยังเกษตรกรรายอื่น

เนื้อหาหลักสูตร ประกอบด้วย

๑). หลักการของปุ๋ยหมักเติมอากาศ

.. ความแตกต่างจากปุ๋ยหมักแบบไม่เติมอากาศ

.. คุณสมบัติต่อดินและพืช

๒). วัตถุดิบและการเตรียม

.. เปลือกทุเรียน (แหล่งวัตถุดิบและการสับย่อย)

.. มูลสัตว์ เศษพืช และหัวเชื้อจุลินทรีย์

๓). กระบวนการผลิต

.. การจัดชั้นวัตถุดิบ

.. การเติมอากาศ (ท่อ/การพลิกกอง)

.. การรักษาความชื้นและอุณหภูมิ

๔). การดูแลและการตรวจสอบคุณภาพ

.. ระยะเวลาและการสังเกตการย่อยสลาย

.. การตรวจวัดอุณหภูมิ pH และกลิ่น

๕). การเก็บรักษาและการใช้ประโยชน์

.. วิธีเก็บรักษาไม่ให้ปุ๋ยเสื่อม

.. การนำไปใช้กับพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ (ทุเรียน มังคุด เงาะ ฯลฯ)

๖). การคำนวณต้นทุน-ผลตอบแทน

- เปรียบเทียบการใช้ปุ๋ยหมักกับปุ๋ยเคมี
- ตัวอย่างจากเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ

รูปแบบการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ การบรรยาย การสาธิตและปฏิบัติ (Demonstration & Practice) ให้เกษตรกรได้ลงมือเตรียมกองปุ๋ย เต็มอากาศ และตรวจสอบคุณภาพ และเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Farmer-to-Farmer) เชิญเกษตรกรต้นแบบมาเล่าประสบการณ์จริง ปัญหา และวิธีแก้ไข

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (การเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ให้อธิบายวิธีการ และแนวทางในการเข้าร่วมจัดทำแผนอย่างละเอียด)

รวบรวมจัดเก็บและรายงานข้อมูลการผลิตมังคุด เช่น ปริมาณผลผลิต คุณภาพ ปัญหาด้านศัตรูพืช/โรคพืช ถ่ายทอดข้อมูลเหล่านี้ให้กับคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด เพื่อใช้กำหนดนโยบายและวางแผนการตลาด จัดอบรมหลักสูตรหลัก หลักสูตรบังคับ และหลักสูตรเสริม ใน ศพก. เชิญเจ้าหน้าที่จากจังหวัดมาเป็นวิทยากรร่วม เพื่อให้เกิดการประสานงานเชิงลึก ร่วมมือกับคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด ผลักดันมังคุด GAP.สู่ตลาดส่งออกเสนอแนวทางการสร้างแบรนด์หรือ GI (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) ของมังคุดจังหวัด สร้างความร่วมมือระหว่างกลุ่มเกษตรกร วิชาสหกิจชุมชนในอำเภอ ขยายเครือข่ายขึ้นไปสู่ระดับจังหวัด เพื่อให้คณะกรรมการสามารถใช้เป็นโมเดลการขับเคลื่อน

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.) (มีการจัดทำแผนฯ อย่างไรบ้าง ใครบ้างเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผน และให้แนบแผนฯ)

(ภาคผนวก)

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

๑.๑ แรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้น

๑) อะไรคือแรงบันดาลใจในการเริ่มต้นการปรับเปลี่ยนการทำเกษตรแบบเดิม ๆ สู่การทำเกษตรแบบใช้หลักวิชาการหรือเทคโนโลยีในกิจกรรมการเกษตรของท่าน

พื้นที่ตำบลวังโตนด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการเกษตรสูง โดยเฉพาะการปลูกมังคุด เนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศที่ชุ่มชื้น ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสมต่อการเจริญเติบโต

และการให้ผลผลิตของมังคุดที่มีคุณภาพ. นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำสวนผลไม้แบบยั่งยืน

ด้วยรูปแบบการทำการเกษตรดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา แม้จะคงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่กลับประสบปัญหาในด้านคุณภาพผลผลิต การจัดการศัตรูพืช การใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม รวมถึงการพึ่งพาตลาดแบบดั้งเดิม ทำให้ผลผลิตมีความผันผวนด้านราคาและไม่สามารถแข่งขันในตลาดที่มีมาตรฐานสูงได้

เกษตรกรต้นแบบ จึงเกิดแรงบันดาลใจในการปรับเปลี่ยนการทำการเกษตร โดยตระหนักว่าการเกษตรยุคใหม่ไม่สามารถพึ่งพาเพียงแรงงานและประสบการณ์ได้ แต่ต้องอาศัยหลักวิชาการและเทคโนโลยีเพื่อสร้างคุณภาพและมูลค่าเพิ่ม จากแรงบันดาลใจนี้ เกษตรกรต้นแบบจึงได้เข้าศึกษาและทดลองใช้กระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices) อย่างจริงจัง

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สามารถผลิตมังคุดที่มีคุณภาพ รสชาติดี และมีมาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ สร้างรายได้ที่มั่นคงแก่เกษตรกร อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สู่เกษตรกรรายอื่น ผ่านศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภออนาयाอาม จนกลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดจันทบุรี

๒) ปัญหาหรือความท้าทายอะไรที่ผลักดันให้เกิดการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและการนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาใช้

ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นทั้งค่าปัจจัยการผลิตเคมี แรงงาน และค่าขนส่งเป็นแรงกดดันสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรผู้ปลูกมังคุดในตำบลวังโตนด อำเภออนาयाอาม จังหวัดจันทบุรี เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่ จึงขับเคลื่อนการปรับเปลี่ยนสู่การจัดการต้นทุนเชิงวิชาการ โดยใช้หลักเกษตรอินทรีย์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม (appropriate technology) เพื่อสร้างสมดุลระหว่างคุณภาพผลผลิตตามมาตรฐาน GAP กับความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

๑.๒ รายละเอียดของการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้

๑) การทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการและนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการเกษตรใดที่ได้นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตร (เช่น การลดการเกิดปัญหาเรื่องดิน น้ำ อากาศ ในพื้นที่ การลดต้นทุนการผลิต การลดการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิต การเพิ่มมูลค่าผลผลิต ได้มีการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาปรับใช้อย่างไรบ้าง

การจัดการต้นทุนการผลิตในภาคการเกษตรถือเป็นความท้าทายที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรในปัจจุบัน โดยเฉพาะการพึ่งพาปุ๋ยเคมีที่มีราคาสูงและผันผวนตามกลไกตลาด ปัจจุบันเกษตรกรต้นแบบในพื้นที่อำเภออนาयाอาม จังหวัดจันทบุรี ได้มีการนำ หลักวิชาการด้านการผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศ (Aerated Composting) มาประยุกต์ใช้กับ วัตถุดิบที่มีในชุมชน ได้แก่ เปลือกทุเรียน ซึ่งเป็นของเหลือใช้ทางการเกษตรที่มีปริมาณมากในท้องถิ่น

การพัฒนานวัตกรรมปุ๋ยหมักเติมอากาศดังกล่าว นอกจากจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการย่อยสลายและควบคุมคุณภาพปุ๋ยหมักได้ดีกว่าการหมักแบบดั้งเดิมแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในแปลงมังคุดของเกษตรกรต้นแบบและสมาชิกในเครือข่ายได้โดยตรง ผลลัพธ์จึงประจักษ์พบว่า สามารถลดต้นทุนการจัดซื้อปุ๋ยเคมีลงได้อย่างมีนัยสำคัญ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพดินให้เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของมังคุด ส่งผลให้ผลผลิตมีความสม่ำเสมอและได้มาตรฐาน GAP

นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้วัตถุดิบเหลือใช้ทางการเกษตรอย่างเปลือกทุเรียนยังสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการผลิตแบบดั้งเดิมสู่การเกษตรเชิงวิชาการและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพราะไม่เพียงแต่

ช่วยลดค่าใช้จ่าย แต่ยังลดปัญหาขยะอินทรีย์ในชุมชนและสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือทิ้งในระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) อีกด้วย

กล่าวโดยสรุป การนำหลักวิชาการด้านการทำปุ๋ยหมักเติมอากาศจากเปลือกทุเรียนมาใช้ในพื้นที่ได้พิสูจน์แล้วว่าเป็นแนวทางการผลิตที่สามารถ ลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพผลผลิต และส่งเสริมการเกษตรที่ยั่งยืน สามารถเป็นต้นแบบที่สามารถขยายผลไปสู่เกษตรกรรายอื่น และพื้นที่การผลิตผลไม้ในจังหวัดจันทบุรีต่อไป

๒) อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

จังหวัดจันทบุรี เป็นพื้นที่สำคัญด้านการผลิตทุเรียนของประเทศ ส่งผลให้เกิดวัสดุเหลือใช้จำนวนมาก โดยเฉพาะ เปลือกทุเรียน ซึ่งหากขาดการจัดการอย่างเหมาะสมจะก่อให้เกิดปัญหาขยะชุมชนและเป็นการระดมสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เกษตรกรต้นแบบในพื้นที่อำเภอนายายอามจึงได้ตระหนักถึงปัญหานี้ และมุ่งหาวิธีการแปรเปลี่ยนวัสดุเหลือทิ้งให้เกิดประโยชน์ต่อภาคการเกษตร เกษตรกรต้นแบบได้ออกแบบ คิดค้น และทดลองใช้เทคโนโลยีปุ๋ยหมักเติมอากาศ (Aerated Composting) โดยใช้เปลือกทุเรียนเป็นวัตถุดิบหลัก ผสมกับวัสดุอินทรีย์อื่น เช่น มูลไก่เกล็ด เพื่อสร้างกระบวนการหมักที่มีประสิทธิภาพ โดยได้รับความร่วมมือจากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๖ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำทางวิชาการ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

๑) ด้านเศรษฐกิจ สามารถผลิตปุ๋ยหมักคุณภาพดีใช้เองในสวนมังคุด ลดต้นทุนการจัดซื้อปุ๋ยเคมีได้อย่างเป็นรูปธรรม

๒) ด้านสิ่งแวดล้อม ลดปัญหาการสะสมของเปลือกทุเรียนที่อาจก่อให้เกิดกลิ่นและน้ำเสีย พร้อมทั้งเพิ่มการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนในชุมชน

๓) ด้านวิชาการและการเรียนรู้ กระบวนการผลิตปุ๋ยหมักถูกบันทึกและประเมินผลอย่างเป็นระบบ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังเกษตรกรรายอื่นได้

๔) ด้านคุณภาพการผลิต การใช้ปุ๋ยหมักช่วยปรับปรุงดิน เพิ่มอินทรีย์วัตถุ ส่งผลให้มังคุดมีคุณภาพตามมาตรฐาน GAP และสร้างความเชื่อมั่นในตลาด

๓) อธิบายขั้นตอนการทำการเกษตรโดยใช้หลักวิชาการ เช่น การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับเปลี่ยนพันธุ์พืชที่ทนต่อสภาพภูมิอากาศ ด้านทานต่อโรคแมลง เป็นต้น (ให้อธิบายขั้นตอน วิธีการอย่างละเอียด)

แนวทางการผลิตมังคุดให้ได้ตามมาตรฐาน GAP ของกรมวิชาการเกษตร มาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices) เป็นระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพปลอดภัยต่อ

ผู้บริโภค มีความสามารถในการแข่งขันทางการค้า และรักษาสิ่งแวดล้อม การทำสวนมังคุดให้ได้ตามมาตรฐาน GAP ของกรมวิชาการเกษตร มีองค์ประกอบหลัก ดังนี้

๑) การจัดการแปลงและพื้นที่เพาะปลูก

- แหล่งน้ำ ต้องมีคุณภาพเหมาะสม ไม่ปนเปื้อนสารเคมีหรือโลหะหนัก
- ดินและพื้นที่ ต้องมีเอกสารสิทธิ์ถูกต้อง ไม่อยู่ในเขตต้องห้ามการเกษตร และผ่านการวิเคราะห์

ดินเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมกับมังคุด

- การวางผังสวน ควรเว้นระยะปลูกเหมาะสม (เช่น ๘x๘ หรือ ๑๐x๑๐ เมตร) เพื่อให้ต้นโปร่ง

มีอากาศถ่ายเท

๒) การจัดการวัตถุดิบพืชทางการเกษตร

- ใช้สารเคมีอย่างถูกต้องตามคำแนะนำที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร
- ต้องมีที่เก็บสารเคมีแยกจากบ้านและผลผลิต มีการติดป้ายเตือนชัดเจน
- มีการบันทึกการใช้สารเคมีทุกครั้ง (วัน เวลา ชื่อสาร อัตรา และผู้ใช้)

๓) การจัดการปัจจัยการผลิต

- ใช้ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยอินทรีย์ หรือปุ๋ยหมัก ตามผลการวิเคราะห์ดิน
- ส่งเสริมการใช้ ปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพที่ผลิตเองเพื่อช่วยลดต้นทุนและปรับปรุงดิน
- ใช้น้ำที่มีคุณภาพเหมาะสมต่อการเกษตร

๔) การดูแลรักษาและจัดการศัตรูพืช

- ใช้วิธีผสมผสาน (IPM: Integrated Pest Management) เช่น การตัดแต่งกิ่งเพื่อให้อากาศถ่ายเท ลดการสะสมโรคและแมลง การใช้กับดักแมลง การใช้ชีวภัณฑ์ การพ่นสารเคมีเฉพาะเมื่อจำเป็น และเว้นระยะก่อนเก็บเกี่ยวตามที่กำหนด

๕) การเก็บเกี่ยว

- เก็บเกี่ยวในระยะ แก่จัด (ผิวเปลี่ยนสี > ๘๐% ของผล) เพื่อคุณภาพและอายุการเก็บรักษา
- ผู้ปฏิบัติการต้องมีสุขลักษณะที่ดี ใส่ถุงมือและใช้เครื่องมือสะอาด
- ห้ามใช้สารเคมีเร่งการสุกหรือเปลี่ยนสี

๖) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

- คัดแยกผลผลิตที่มีตำหนิ ข้ำ หรือมีศัตรูพืชทำลายออก
- ใช้ภาชนะบรรจุที่สะอาด แข็งแรง ไม่เป็นสนิมหรือทำให้เกิดการปนเปื้อน
- เก็บรักษาในที่สะอาด อากาศถ่ายเท ไม่ปนเปื้อนกับสารเคมี

๗) การบันทึกข้อมูลและการตรวจสอบย้อนกลับ

- จัดทำ สมุดบันทึกการผลิต (Farm Record Book) เช่น การใช้ปุ๋ยและสารเคมี ข้อมูลแปลงปลูก วันเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิต เอกสารเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญสำหรับการตรวจประเมิน GAP

๘) การตรวจประเมินและการรับรอง

- เกษตรกรยื่นขอรับการตรวจประเมินจากเจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร
- เมื่อผ่านเกณฑ์ จะได้รับใบรับรองมาตรฐาน GAP ซึ่งมีอายุ ๓ ปี และต้องมีการติดตามตรวจ

ประเมินเป็นระยะ

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยีมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติมเพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

๒.๑ สินค้าเกษตรที่มีการดำเนินกิจกรรมใน ศพก. มีดังนี้

๑) สินค้าเกษตร ด้านพืช ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

๑.๑)มังคุด..... พื้นที่ปลูกจำนวน.....๔.....ไร่

๑.๒)ลองกอง..... พื้นที่ปลูกจำนวน.....๔.....ไร่

๒) สินค้าเกษตร ด้านประมง ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....๑.....ชนิด ประกอบด้วย

๒.๑)กบ..... จำนวน.....๖๐๐.....(ตัว)

๓) สินค้าเกษตร ด้านปศุสัตว์ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....-.....ชนิด ประกอบด้วย

๓.๑) จำนวน.....(ตัว)

๓.๒) จำนวน..... (ตัว)

๓.๓) จำนวน..... (ตัว)

๔) สินค้าเกษตร ด้านอื่น ๆ ที่มีการผลิตใน ศพก. มีทั้งหมด.....-.....ชนิด ประกอบด้วย

๔.๑) จำนวน.....(หน่วย.....)

๔.๒) จำนวน.....(หน่วย.....)

๔.๓) จำนวน.....(หน่วย.....)

๒.๒ ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรใน ศพก.มีดังนี้ (ในระบุด้านทุนการผลิตสินค้าเกษตรหลัก)

๑) สินค้า.....มังคุด.....มีต้นทุนการผลิต ดังนี้

ต้นทุนการผลิตมังคุด พื้นที่ ๔ ไร่ (มังคุดอายุ ๒๐ ปี) ดังนี้

- ค่าปุ๋ย- ยา ๑๒,๐๐๐ บาท

- ค่าแรง ๒๘,๘๐๐ บาทต่อปี

- ค่าไฟ ๕,๐๐๐ บาท

- ค่าน้ำมันตัดหญ้า ๒,๔๐๐ บาท

- ค่าซ่อมบำรุง ๓,๐๐๐ บาท

- ค่าแรงตนเอง ๖๐,๐๐๐ บาท

ราคาเฉลี่ยปี ๒๕๖๗ กิโลกรัมละ ๔๓ บาท

ผลผลิต ๔,๘๐๐ กิโลกรัม

รายได้ ๒๐๖,๔๐๐ บาท

หักต้นทุนการผลิตเหลือกำไร ๘๕,๖๐๐ บาท

๒.๓ รายได้ของเกษตรกรรูปแบบ มีดังนี้

๑) รายได้รายวัน (ได้รายวันจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกวันของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-.....

เฉลี่ยรายได้วันละ.....บาท/วัน

๒) รายได้รายสัปดาห์ (ได้รายสัปดาห์จากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกสัปดาห์ของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-.....

เฉลี่ยรายได้สัปดาห์ละ.....บาท/สัปดาห์

๓) รายได้รายเดือน (ได้รายเดือนจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกเดือนของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....-.....

เฉลี่ยรายได้เดือนละ.....บาท/เดือน

๔) รายได้รายปี (ได้รายปีจากการจำหน่ายสินค้าเกษตรที่มีการให้ผลผลิตได้ทุกปีของท่าน)

ได้จากอะไรบ้าง ระบุ.....มั่งคุด.....

เฉลี่ยรายได้ปีละ ๒๐๖๔.๔๐๐ บาท/ปี

๒.๔ ประโยชน์ที่ได้รับ (ประโยชน์ที่เกิดกับตนเอง เกษตรกรรายอื่น และประโยชน์ที่เกิดกับชุมชนมีอะไรบ้าง)

เกษตรกรต้นแบบ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการ ชักชวนและสร้างความร่วมมือในกลุ่มเกษตรกร ผู้ปลูกมังคุด ให้หันมาดำเนินการผลิตมังคุดตามมาตรฐาน GAP (Good Agricultural Practices) อันเป็นมาตรฐาน ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ การรวมกลุ่มดังกล่าวทำให้เกษตรกรสามารถ ต่อรอง ราคา กับพ่อค้าคนกลางได้อย่างเป็นธรรม รวมถึงเป็นช่องทางให้เกษตรกรเกิดการ แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ ในการผลิตมังคุดคุณภาพร่วมกัน การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอยู่บนพื้นฐานของ การวางแผนการผลิตเชิง ระบบ ตั้งแต่การจัดทำแผนการผลิตมังคุด การบำรุงดูแลรักษาต้นมังคุดตามหลักวิชาการ การใช้ปุ๋ยตามค่าผลการ วิเคราะห์ดิน รวมถึงการผลิตและใช้ ปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อปรับปรุงบำรุงดินควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับกระบวนการเก็บเกี่ยวที่ต้องเพื่อรักษาคุณภาพผลผลิต เกษตรกรต้นแบบยังได้นำ นวัตกรรมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสวนและศูนย์เรียนรู้ โดยเน้นการใช้ ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่ามากที่สุด ควบคู่ไปกับการ แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และนวัตกรรมทางการเกษตร อย่าง ต่อเนื่อง ผ่านการศึกษา ทดลอง และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำแนวคิดเหล่านั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสม กับบริบทของพื้นที่

๓. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๓.๑ เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่นำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรของท่านมีการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่แปลงเกษตรของท่านและชุมชนอย่างไร

การผลิตมังคุดคุณภาพตามมาตรฐาน GAP มีการบูรณาการเทคโนโลยีการจัดการดินและการใช้ วัสดุคิบเหลือใช้ทางการเกษตรเข้าสู่กระบวนการผลิต เพื่อสร้างความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการนำ ปุ๋ยหมักที่ผลิตเอง และการจัดการตามแนวทาง BCG Model (Bio-Circular-Green Economy) มาใช้ในแปลงมังคุดของเกษตรกรต้นแบบ

๑) การใช้ปุ๋ยหมักในแปลงมังคุด

ปุ๋ยหมักที่เกษตรกรผลิตขึ้นเองเป็นเทคโนโลยีที่มีความโดดเด่นและตอบโจทย์การผลิตอย่างยั่งยืน โดยมีผลสำคัญต่อการจัดการดิน...เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน...เพิ่มปริมาณธาตุอาหารหลักและรองที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของมังคุด...ปรับปรุงโครงสร้างดินให้โปร่ง...ระบายน้ำและอากาศได้ดี...เพิ่มปริมาณอินทรีย์วัตถุและความสามารถในการอุ้มน้ำ...รักษาความชื้นในดินให้อยู่ในระดับเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช

๒). การจัดการทรัพยากรเกษตรในพื้นที่สอดคล้องกับ...แนวทาง BCG Model โดยดำเนินการร่วมกับศูนย์เครือข่าย ศพก. ในอำเภอนายายอาม เพื่อจัดทำฐานเรียนรู้ เช่น

- ฐานไบโอชาร์ (Biochar): การผลิตและใช้ถ่านชีวภาพจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เพื่อลดต้นทุน...เพิ่มความสามารถในการกักเก็บธาตุอาหารและปรับปรุงดิน

- การผลิตปุ๋ยหมักจากวัสดุเหลือใช้...ลดปริมาณขยะอินทรีย์ในชุมชนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

- การสร้างการรับรู้ด้านสิ่งแวดล้อม...ถ่ายทอดแนวคิดการจัดการวัสดุเหลือใช้ให้เกษตรกรเห็นคุณค่าและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

๓). การใช้สารชีวภาพในการป้องกันศัตรูพืช

นอกจากการใช้ปุ๋ยหมักแล้ว...ยังมีการส่งเสริมการใช้สารชีวภาพ (Biological Control Agents) แทนการใช้สารเคมีทางการเกษตร...สามารถลดการตกค้างของสารเคมีในผลผลิต...เพิ่มความปลอดภัยต่อผู้บริโภค...เกษตรกร...และสิ่งแวดล้อม...สนับสนุนการยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและความเชื่อมั่นของผู้บริโภค...ถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตสารชีวภาพสู่ชุมชน...เพื่อสร้างความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

๓.๒ ประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (ที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางการเกษตร ใน ศพก.)

๑). ด้านดิน

เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน...ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ...ไม่เสื่อมโทรมเร็ว...รักษาโครงสร้างดิน...ลดการพังทลายและการแน่นทึบของดินจากการใช้ปุ๋ยเคมีต่อเนื่อง...การใช้ไบโอชาร์...ช่วยเพิ่มความสามารถในการกักเก็บธาตุอาหารและน้ำในดิน...ลดการสูญเสียปุ๋ยไปกับน้ำฝน

๒). ด้านน้ำ

ลดการปนเปื้อนสารเคมี...เพราะใช้สารชีวภาพแทนสารเคมี...ลดการไหลของสารพิษลงสู่แหล่งน้ำ...ช่วยเก็บกักน้ำในดิน...ปุ๋ยหมักและไบโอชาร์ช่วยอุ้มน้ำ...ทำให้สวนมังคุดใช้ปริมาณน้ำชลประทานน้อยลง

๓). ด้านอากาศและพลังงาน

ลดก๊าซเรือนกระจก...การหมักเติมอากาศทำให้สลายอินทรีย์วัตถุได้มีประสิทธิภาพ...ลดการปล่อยมีเทน (CH_4) และไนตรัสออกไซด์ (N_2O)...การใช้วัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น (เช่น เปลือกทุเรียน) ลดการเผาทำลายที่ก่อให้เกิดควันและมลพิษทางอากาศ

๔). ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

การใช้สารชีวภาพควบคุมศัตรูพืช...ส่งเสริมสมดุลของแมลงมีประโยชน์...จุลินทรีย์ในดิน...และสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ...ไม่ทำลายศัตรูธรรมชาติ...ลดการสะสมสารพิษในห่วงโซ่อาหาร...ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

๕). ด้านการจัดการทรัพยากรในชุมชน

ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า...เช่น เปลือกทุเรียนที่เคยเป็นขยะ...กลายเป็นวัตถุดิบผลิตปุ๋ยหมักและไบโอชาร์...สนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)...เปลี่ยนของเสียให้เกิดคุณค่า...ลดภาระการกำจัดขยะชุมชน

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๔.๑ ผลสำเร็จการปฏิบัติงานในฐานะ ศพก. เป็นที่ประจักษ์

๔.๑.๑ มีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่

เกษตรกรต้นแบบ ถือเป็นกำลังสำคัญในการยกระดับคุณภาพการผลิตสินค้าเกษตรของชุมชน เนื่องจากมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาองค์ความรู้และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตลอดจนถ่ายทอดประสบการณ์แก่เกษตรกรรายอื่น บทบาทดังกล่าวแสดงถึงศักยภาพของเกษตรกรต้นแบบในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการเกษตร มีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากการอบรม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการเรียนรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร และสถาบันการศึกษา ซึ่งช่วยให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีและองค์ความรู้ที่ทันสมัย

นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจลักษณะเฉพาะของพืชแต่ละชนิดอย่างถ่องแท้ เพื่อกำหนดแนวทางการดูแลและการจัดการที่เหมาะสม อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานคุณภาพตรงตามความต้องการของตลาด เรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันตระหนักถึงผลกระทบจาก สถานะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ (Climate Change) ที่ส่งต่อการผลิตทางการเกษตร..... เช่น ภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วง และการระบาดของศัตรูพืช จึงมีการติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมการปรับตัวและหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสม

๔.๑.๒ การให้บริการในการเป็นจุดอบรม ศึกษาดูงาน และเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภออนาयाอาม จังหวัดจันทบุรี มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรสู่เกษตรกรในพื้นที่ โดยมีเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้และอบรมตามหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งเน้นการปฏิบัติจริงและการพัฒนาไปสู่การเกษตรที่ยั่งยืน จากการดำเนินกิจกรรมการอบรม พบว่าเกษตรกรผู้เข้าร่วมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและการปฏิบัติทางการเกษตรอย่างชัดเจน มีการจัดการปัจจัยการผลิตอย่างยั่งยืน จากเดิมที่พึ่งพาปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันศัตรูพืช เกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนมาผลิตปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ และสารชีวภัณฑ์ใช้เอง ลดการใช้สารเคมีอันตราย ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิตและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีการให้น้ำอย่างถูกวิธี โดยอ้างอิงตามผลการวิเคราะห์ดิน ซึ่งช่วยให้พืชได้รับธาตุอาหารที่เหมาะสม มีการใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า โดยปรับระบบการให้น้ำเพื่อให้เหมาะสมกับฤดูแล้ง ช่วยเพิ่มผลผลิตและรักษาคุณภาพผลผลิตให้สม่ำเสมอ นอกจากนี้ เกษตรกรบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนจากการทำ เกษตรเชิงเดี่ยว มาสู่เกษตรแบบผสมผสาน การดำเนินงานสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการพึ่งพาตนเอง ใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่า และสร้างความมั่นคงในระยะยาว

๔.๑.๓ การให้บริการด้านการแก้ไขปัญหา เป็นที่ปรึกษาในการแก้ไขปัญหของเกษตรกรในพื้นที่ รวมถึงการรับเรื่องร้องเรียนในพื้นที่

เกษตรกรต้นแบบ มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการผลิตและการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหการเกษตรแก่เกษตรกรในพื้นที่ โดยอาศัยองค์ความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการของหน่วยงานวิชาการและภาครัฐ มาต่อยอดพัฒนากิจกรรมที่เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมต่อชุมชน ได้เข้าร่วม โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ซึ่งจัดโดยสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ ๖ จังหวัดจันทบุรี ณ สำนักงานเกษตรอำเภอนายายอาม การเข้าร่วมครั้งนี้ทำให้เกษตรกรได้รับองค์ความรู้เชิงวิชาการด้านการจัดการดินและปุ๋ยอินทรีย์ โดยเฉพาะการผลิตปุ๋ยหมักเติมอากาศ (Aerated Composting)

ภายหลังการอบรม เกษตรกรต้นแบบได้นำความรู้ที่ได้รับมาต่อยอดด้วยการจัดตั้ง โรงเรือนปุ๋ยหมักเติมอากาศระดับหมู่บ้าน เพื่อเป็นศูนย์กลางการผลิตและบริกาปุ๋ยหมักแก่เกษตรกรในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการใช้ปุ๋ยหมักอินทรีย์อย่างแพร่หลาย เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน และลดการพึ่งพาปุ๋ยเคมี สร้างมูลค่าเพิ่มและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จากการดำเนินการดังกล่าวได้ถูกยกระดับสู่การจัดตั้งเป็น วิสาหกิจชุมชนบ้านหินกอง โดยมีเป้าหมายเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยหมักเติมอากาศสำหรับใช้ภายในชุมชน จัดจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์เพื่อสร้างรายได้หมุนเวียนและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจแก่ครัวเรือนเกษตรกร บริหารจัดการโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน การขับเคลื่อนดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณ ภายใต้โครงการ ๙๑๐๑ ตามรอยพ่อ ได้ร่วมพระบารมี เพื่อการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยต่อยอดทุนสนับสนุนสู่การสร้างกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมและยั่งยืน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ดังนี้

๑. เกษตรกรในพื้นที่สามารถเข้าถึงปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพดี ลดการใช้ปุ๋ยเคมีลงอย่างต่อเนื่อง

๒. ดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ส่งผลต่อคุณภาพและปริมาณผลผลิตมังคุดที่สูงขึ้น

๓. ชุมชนมีรายได้หมุนเวียนจากการจำหน่ายปุ๋ยหมัก และมีระบบบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

๔. เกษตรกรต้นแบบทำหน้าที่ เป็นที่ปรึกษา ถ่ายทอดองค์ความรู้และเป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหการเกษตรเชิงบูรณาการ

๔.๑.๔ การให้บริการด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวิชาการเกษตร

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอนายายอาม เป็นแหล่งขับเคลื่อนองค์ความรู้ทางการเกษตรที่มุ่งเน้นการทำงานแบบบูรณาการ ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีสู่เกษตรกรในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ

- สถานีวิจัยพัฒนาที่ดินให้การสนับสนุนการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภาพ เพื่อลดการพึ่งพาสารเคมีทางการเกษตร และสร้างระบบการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

- โครงการพัฒนาเกษตรกรกลุ่มเข้มแข็ง ทำหน้าที่เสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในชุมชนให้มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

- สำนักงานประมงจังหวัดจันทบุรี สนับสนุนพันธุ์ปลาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการประมง ภายใต้โครงการพัฒนาการเกษตรแบบบูรณาการ เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครัวเรือนเกษตรกร

- สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อรวบรวมข้อมูล พัฒนาการเรียนรู้ และติดตามผลสัมฤทธิ์ของโครงการ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการทำบัญชีครัวเรือนและการจัดการต้นทุนอย่างเป็นระบบ

การบูรณาการของทุกหน่วยงานดังกล่าว ทำให้ศูนย์เรียนรู้อำเภอฉะเชิงเทราไม่เพียงเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ แต่ยังเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และต่อยอดประสบการณ์ ที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในชุมชน

๔.๑.๕ การขยายผลองค์ความรู้สู่การปฏิบัติของเกษตรกร (มีช่องทางในการขยายผลอย่างไร เกษตรกรในชุมชน หรือเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างไร และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่นำองค์ความรู้ไปปฏิบัติอย่างไร)

โดยการนำองค์ความรู้ไปปรับใช้จริงในแปลงมังคุดของเกษตรกรส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงประจักษ์ ดังนี้

- ลดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยลงร้อยละ ๑๖
- ค่าปุ๋ยเคมีลดลง ๓๖๐ บาท/ไร่
- ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชลดลง ๔๐๐ บาท/ไร่
- ราคาผลผลิตเพิ่มขึ้นจากเดิมเฉลี่ย ๔๕ บาท/กิโลกรัม เพิ่มขึ้นเป็น ๕๕ บาท/กิโลกรัม
- ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้น: จากเดิมต่ำกว่า ๑,๐๐๐ กก./ไร่ เป็น ๑,๑๐๐ กก./ไร่
- รายได้ครัวเรือนเกษตรเพิ่มขึ้นเกิด

การเรียนรู้ร่วมกัน โดยเกษตรกรมีความตระหนักในการ ลดต้นทุนการผลิต และหันมาประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการประกอบอาชีพเกษตรกรต้นแบบทำหน้าที่ “ครูบัญชี” ถ่ายทอดความรู้ด้านการทำบัญชีครัวเรือนและการบันทึกต้นทุนการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการใช้ แอปพลิเคชัน Smart Me เพื่อติดตามและวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตอย่างเป็นระบบ และขยายการใช้สู่พืชเศรษฐกิจอื่น เริ่มบูรณาการเทคโนโลยีการเกษตร เช่น แอปพลิเคชันเกษตรแท้กและเกษตรโก (KasetGo) เพื่อช่วยในการตัดสินใจด้านการจัดการแปลงอย่างแม่นยำ เกษตรกรแสดงความต้องการพัฒนาทักษะเพิ่มเติมในหลักสูตรใหม่ ได้แก่ การตลาดและการสร้างอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้หลากหลายช่องทาง การใช้พลังงานทดแทนในภาคการเกษตร เพื่อช่วยลดต้นทุนและรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ศพก. ได้เปิดโอกาสให้เกษตรกรผู้นำมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร และพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งสู่การเป็น Smart Farmer มีอาชีพ

๔.๑.๖ การมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานในพื้นที่

ศพก. อำเภอฉะเชิงเทรา ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านหลักสูตรการเรียนรู้ ฐานการเรียนรู้ และการนิรโทษกรรมด้านการเกษตร ที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกรในชุมชน ด้วยการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงในแปลงเกษตร แบ่งปันความรู้และปัจจัยการผลิตระหว่างเกษตรกร การสนับสนุนจากหน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผ่านการบูรณาการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

เชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีการเกษตรที่ทันสมัย ทำให้เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดรายจ่าย ลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มรายได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตร เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในระดับชุมชนอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรมีความภาคภูมิใจในอาชีพการเกษตร และมองเห็นความมั่นคงในระยะยาว ดังนั้น ศพก. ทำหน้าที่เป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรและหน่วยงานสนับสนุน ช่วยให้การพัฒนาภาคเกษตรมีความสอดคล้องและยั่งยืน

๔.๑.๔ บทบาทในการเป็นประธานคณะกรรมการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อย่างไรบ้าง

จากการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอนายายอาม ได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากหลายปี ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและการยอมรับจากเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งเครือข่ายชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความสำเร็จดังกล่าวเกิดขึ้นจากบทบาทสำคัญของเกษตรกรต้นแบบที่เป็นผู้นำการขับเคลื่อนงาน มีความรู้และความสามารถเชิงวิชาการ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความต้องการของเกษตรกร มีความเสียสละและจิตอาสา ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาแก้ไขปัญหาการเกษตรของชุมชน อีกทั้งการทำหน้าที่วิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรรายอื่น สร้างฐานการเรียนรู้และองค์ความรู้ ที่เป็นจริงในพื้นที่ เช่น ฐานการผลิตปุ๋ยหมัก การจัดการสวนมังคุดตามมาตรฐาน GAP และการใช้ชีวภัณฑ์ทดแทนสารเคมี เกิดการยอมรับในระดับชุมชนและหน่วยงาน เห็นว่า ศพก. เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกษตรกรสามารถเข้ามา

ศึกษา ทดลอง และนำไปปฏิบัติได้จริง หน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายต่าง ๆ ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง มีการออกแบบหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่ชัดเจน จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ เช่น การลดต้นทุนการผลิต การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ และการตลาดเกษตร มีการพัฒนาหลักสูตรและฐานเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำหน้าที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายระดับอำเภอและตำบล เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยกันแก้ปัญหาด้านการเกษตรอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การนำความรู้ไปใช้จริง เกษตรกรผู้เข้าร่วมสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสวนและการประกอบอาชีพ ช่วยลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และสร้างรายได้ที่มั่นคง

๔.๒ ความภาคภูมิใจในการเป็น ศพก.

๔.๒.๑ ความภาคภูมิใจในการดำเนินงานเป็น ศพก. ในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาด้านเกษตรในชุมชน

๑) ความภาคภูมิใจในอาชีพการเกษตร

ภาคภูมิใจที่สามารถพิสูจน์ได้ว่า “การเกษตร” ไม่ใช่อาชีพที่ด้อยค่า แต่เป็นอาชีพที่สร้างรายได้มั่นคงและยั่งยืน หากบริหารจัดการด้วยหลักวิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ภาคภูมิใจที่ได้ผลิต มังคุดคุณภาพตามมาตรฐาน GAP ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ และสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนและจังหวัด ทำให้อาชีพนี้ทำให้สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างมั่นคง และส่งต่อเป็นมรดกทางความรู้แก่คนรุ่นต่อไป

๒) ความภาคภูมิใจในบทบาทเกษตรกรต้นแบบ

ภาคภูมิใจที่ได้เป็นแบบอย่าง ให้เกษตรกรในชุมชนเห็นว่า การเปลี่ยนวิถีคิดและวิถีทำ สามารถทำให้ชีวิตและอาชีพดีขึ้นได้ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งการทำนุ้ยหมัก การใช้ชีวภัณฑ์ การจัดการสวนมังคุด และการทำบัญชีครัวเรือน ให้เกษตรกรนำไปใช้จริงจนเกิดผลลัพธ์ ได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดการรวมกลุ่ม และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และได้รับการยอมรับทั้งในระดับอำเภอและจังหวัด

๓) ความภาคภูมิใจในการสร้างความยั่งยืนภาคการเกษตร

สามารถทว่าการเกษตรโดยยึดหลัก เศรษฐกิจพอเพียง ทำให้การใช้ทรัพยากรมีความคุ้มค่าและรักษาสีเขียวตลอดไปพร้อมกัน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ที่ช่วยสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ให้พร้อมก้าวสู่การเป็น Smart Farmer และภาคภูมิใจที่การทำงานของตนเองไม่เพียงสร้างรายได้ แต่ยังสร้าง คุณค่าทางสังคมและความยั่งยืนให้กับเกษตรกรทั้งชุมชน

๔.๒.๒ ความเป็นผู้นำและความเป็นจิตอาสา

๑) ความเป็นผู้นำชุมชนในรูปแบบทางการและไม่เป็นทางการ

เกษตรกรต้นแบบ มิได้ดำเนินการพัฒนาและขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรเพียงลำพัง หากแต่ได้สร้าง ภาวการณ์ช่วยเหลือร่วมมือ ทั้งภายในและนอกพื้นที่ เพื่อขยายผลการเรียนรู้และยกระดับศักยภาพของเกษตรกรให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะการผลิตในปัจจุบัน การดำเนินงานของเกษตรกรต้นแบบ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายในหลายมิติ ร่วมกับเครือข่ายด้านการผลิตและองค์ความรู้ เครือข่ายด้านการตลาด และการบริหารจัดการ ร่วมกับสมาพันธ์ชาวสวนทุเรียนไทยภาคตะวันออก และ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ในอำเภอนายายอาม เครือข่ายหน่วยงานท้องถิ่นและภาครัฐ เช่น เทศบาลตำบลช้าง องค์กรบริหารส่วนตำบลวังโดนด และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสนับสนุนจากภาคเอกชน จัดกิจกรรมการถอดบทเรียนและสานสัมพันธ์เครือข่าย ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เทศบาลตำบลช้าง หมู่ที่ ๔ ตำบลช้าง อำเภอนายายอาม ในหัวข้อ เทคนิคการผลิตทุเรียนคุณภาพ และ เทคนิคการจัดการสวนทุเรียนอย่างมืออาชีพ การถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีการเกษตรสำหรับไม้ผล จัดขึ้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังโดนด อำเภอนายายอาม การถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีการจัดการศัตรูพืชที่มีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการยกระดับทักษะเกษตรกรเพื่อลดรายจ่ายและสร้างรายได้ ณ ที่ทำการแปลงใหญ่ทุเรียนหมู่ ๑๔ ตำบลนายายอาม ส่งเสริมการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อต่อยอดสู่การพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และกิจกรรมศึกษาดูงานโดยนำเกษตรกรในชุมชนศึกษาดูงาน ณ คูโบต้าฟาร์ม เพื่อเรียนรู้เทคโนโลยีเครื่องจักรกลเกษตร นวัตกรรมการผลิต และสร้างแรงบันดาลใจในการทำการเกษตรสมัยใหม่ ทำให้เกษตรกรมีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการผลิตที่สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน เครือข่ายเกษตรกรเข้มแข็งขึ้นจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน เกิดการบูรณาการหน่วยงานรัฐ ท้องถิ่น และเอกชน เพื่อยกระดับคุณภาพการผลิตและการตลาดอย่างครบวงจร เกิดแรงบันดาลใจและตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสู่การเกษตรสมัยใหม่

๒) การเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม

เกษตรกรต้นแบบมิได้มีบทบาทเพียงการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรของตนเองเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่สำคัญในฐานะ ผู้นำทางวิชาการและสังคมเกษตร ที่พร้อมจะเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน หมู่เขต และแรงงานนอกเหนือจากการดูแลแปลงของตนเอง เพื่อจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ อบรมเกษตรกรรายอื่น และทำหน้าที่เป็นวิทยากรในเวทีต่าง ๆ โดยไม่หวังผลตอบแทนในเชิงพาณิชย์ มีการแบ่งปันองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ เช่น การผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ การใช้สารชีวภัณฑ์ หรือเทคนิคการจัดการสวนผลไม้ เพื่อให้เกษตรกรรายอื่นสามารถนำไปใช้และพัฒนาต่อยอดได้จริง ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างเกษตรกรในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันวิชาการ เพื่อดึงทรัพยากร ความรู้ และการสนับสนุน เข้ามาพัฒนาชุมชนร่วมกัน เสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวมทำให้เกิดการยอมรับและความเชื่อมั่นจากชุมชน นำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจให้เกษตรกรรุ่นใหม่เห็นถึงความสำคัญของการพึ่งพาตนเองและการเกษตรอย่างยั่งยืน

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

“ทำเกษตรด้วยใจรัก ศึกษาด้วยความเพียร แบ่งปันด้วยความเสียสละ และพัฒนาไม่หยุดนิ่ง” เพราะหากไม่มีความรักในอาชีพ จะไม่สามารถก้าวข้ามอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้ การเรียนรู้และลงมือทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลว แต่ใช้ทุกปัญหาเป็นบทเรียน เมื่อเราแบ่งปันความรู้และประสบการณ์กับเพื่อนเกษตรกร สิ่งทีกลับมาคือความเข้มแข็งของทั้งชุมชน ไม่ใช่แค่ตัวเราเอง และการพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง โลกการเกษตรเปลี่ยนแปลงทุกวัน ทั้งสภาพอากาศ ตลาด และเทคโนโลยี เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จต้องเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ และพร้อมปรับตัวอยู่เสมอ จึงภูมิใจที่ไม่เพียงพัฒนาสวนของตนเองให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน แต่ยังได้เห็นเกษตรกรในชุมชนก้าวหน้าไปด้วยกัน เมื่อชุมชนเข้มแข็ง เกษตรกรก็จะมั่นคง และชีวิตของทุกคนครวัก็จะมีที่ยืน

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

- ๑) นางสาวนภัสวรรณ งามสว่าง ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี
- ๒) นางสาวคณางค์ สมผล ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี
- ๓) นางสาวเมธิณี ชาญพนา ตำแหน่ง เกษตรอำเภอนายายอาม
- ๔) นางณิศาญา บุญขันธ์ ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรอำเภอนายายอาม
- ๕) ตำแหน่ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอนายายอาม
- ๖) นายสมศักดิ์ เลขการ เกษตรกรต้นแบบ เจ้าของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอนายายอาม

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

๒.๑. เครื่องมือระดมความคิดเห็น (Brainstorming Tools) เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนเสนอความคิดเห็นโดยไม่ตัดสินทันที. เหมาะกับการหาแนวทางแก้ปัญหา

๒.๒. Mind Mapping ใช้แผนภาพความคิดช่วยจัดกลุ่มประเด็นให้ชัดเจน. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางพัฒนา

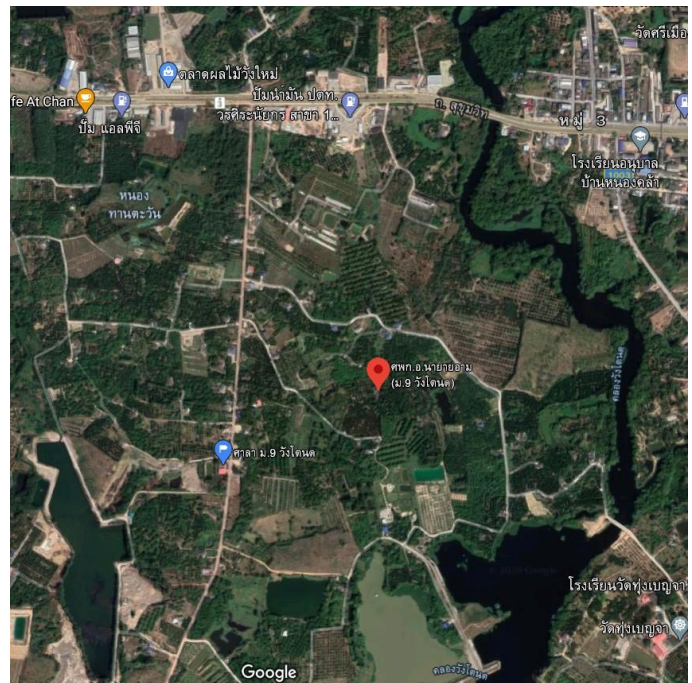
๒.๓. เวทีเล่าเรื่อง (Storytelling) โดยให้เกษตรกรต้นแบบหรือผู้มีประสบการณ์มาเล่าประสบการณ์จริง. ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและทำให้เกิดการเรียนรู้จากเพื่อนเกษตรกร.

๒.๔. ปฏิทินการผลิตพืช (Crop Calendar) เครื่องมือสำคัญในการถอดบทเรียน และการส่งเสริมการเกษตรเน้นการวางแผนอนาคตในเชิงฤดูกาล

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

ปัญหาการจัดเก็บและสังเคราะห์ข้อมูล ถึงแม้จะได้ข้อมูลจำนวนมาก แต่หากไม่มีการจัดระบบที่ดี ข้อมูลที่เก็บอาจกระจัดกระจาย ขาดความเชื่อมโยง และไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อได้เต็มที่

ข้อเสนอแนะ ควรมีแบ่งทีมงานหรือเจ้าหน้าที่รับผิดชอบการบันทึกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลอย่างชัดเจน เช่น แบ่งตามหัวข้อ ความสำเร็จ อุปสรรค บทเรียน ข้อเสนอเชิงนโยบาย พร้อมกับส่งเสริมให้มีการใช้เครื่องมือสนับสนุน เช่น ตารางสรุปผล แผนภาพเชื่อมโยง (Mind Map) หรือซอฟต์แวร์ด้านการจัดการความรู้ (KM Tools) เพื่อช่วยสังเคราะห์ข้อมูลให้อ่านง่าย และนำไปใช้ได้จริง

แผนพัฒนาศักยภาพศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ปี พ.ศ.๒๕๖๘
อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

การพัฒนา ศพก. เพื่อให้มีความพร้อมในการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่โดยสำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอก. คณะกรรมการเครือข่าย ศพก. อำเภอก. ร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ศพก.ดังนี้

๑. การวิเคราะห์และมาตรการลดความเสี่ยงในการพัฒนา ศพก. ที่จะเกิดขึ้น ได้ ดังนี้

ที่	ด้านความเสี่ยง	ผลกระทบที่เกิด	มาตรการลดความเสี่ยง
๑.	ด้านการเงิน	๑. ขาดรายได้ และไม่มีกองทุนหมุนเวียน	๑. ปรับ/เพิ่ม กิจกรรมภายในศูนย์ ให้ น่าสนใจ ดึงดูดการเข้ามาศึกษาดูงาน ๒. จัดทำกองทุนหมุนเวียน ศพก. ๓. เขียนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน งบประมาณจากหน่วยงานต่างทั้งภาครัฐ และเอกชน
๒.	ด้านการดำเนินงาน	๑. เกษตรกรต้นแบบอายุมาก	๑. บูรณาการทำงานร่วมกับ YSF เครือข่ายกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ ในพื้นที่ ๒. มีการจ้างแรงงานประจำ ศพก. และมี ค่าตอบแทนให้บุคคลที่เข้ามาขับเคลื่อน งานใน ศพก.
๓.	ด้านตลาด	๑. สินค้าบางชนิดไม่เป็นที่ดึงดูดใจของ ผู้บริโภค ๒. ขาดการตลาดช่องทางใหม่ๆ	๑. วิเคราะห์ความต้องการของตลาด อย่างต่อเนื่อง เพื่อผลิตสินค้าให้ตรงตาม ความต้องการของตลาด ๒. สร้างช่องทางการตลาดใหม่ๆ เช่น ตลาดออนไลน์ ตลาดโทเดิร์นเทรด
๔.	ด้านเทคโนโลยี	๑. ใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสมกับการผลิต/ เทคโนโลยีที่ล้าสมัย	๑. บูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมวิชาการ มหาวิทยาลัยหรือ หน่วยงานอื่นๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการ พัฒนาเกษตรกรต้นแบบ
๕.	ด้านสิ่งแวดล้อม	๑. ปัญหาจากภัยธรรมชาติ เช่น ภัยแล้ง ภัยช้างป่า ๒. ปัญหาจากสภาพภูมิอากาศแปรปรวน	๑. จัดทำแผนบริหารจัดการภัยธรรมชาติต่างๆ ๒. ติดตามพยากรณ์อากาศอย่างต่อเนื่อง
๖.	ด้านการเมือง และกฎระเบียบ	๑. การเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และ คณะรัฐมนตรี ๒. การเปลี่ยนแปลงนโยบาย และ กฎระเบียบการจัดซื้อจัดจ้าง	๑. ติดตามข่าวสารด้านการเมือง เพื่อเตรียม รับมือกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ๒. ดำเนินงานตามระเบียบกระทรวงเกษตร และสหกรณ์การบริหาร ศพก. และผ่านการ ประชุมคณะกรรมการ ศพก.ระดับอำเภอก.

***หมายเหตุ: ด้านความเสี่ยงสามารถปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมตามสภาพพื้นที่ของ ศพก. นั้น ๆ

๒. Pain Point การพัฒนาศักยภาพศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ มีประเด็นดังนี้

ประเด็น		มี	ไม่มี
๑.๑ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์			
๑) กลุ่มเป้าหมาย เลือกบุคคลเป้าหมายที่มารับบริการและเรียนรู้ใน ศพก.			
	เกษตรกรในชุมชน	✓	
	เกษตรกรนอกชุมชน	✓	
	ประชาชนทั่วไป (หน่วยงานราชการ เอกชน)	✓	
	นักเรียน นักศึกษา ที่สนใจด้านเกษตร ของ ศพก.นั้น	✓	
	อื่น ๆ ระบุ..... (ต่างชาติ)		✓
๒) วัตถุประสงค์ของ ศพก.			
	เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเกษตร	✓	
	เพื่อเพิ่มทักษะการผลิตสินค้าเกษตร	✓	
	เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน	✓	
	เพื่อให้บริการข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร	✓	
	อื่น ๆ ระบุ		✓
๑.๒ สถานที่และจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน			
๑) สถานที่ตั้ง			
	สะดวกเข้าถึงง่าย		✓
	การคมนาคมสะดวก		✓
	ใกล้ชุมชน	✓	
	อื่น ๆ ระบุ		✓
๒) โครงสร้างพื้นฐานมีความพร้อมในการรองรับผู้เข้าไปเรียนรู้			
	ศาลาเรียนรู้	✓	
	สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้	✓	
	ห้องน้ำ		✓
	โต๊ะ – เก้าอี้ (ไม่เพียงพอ)	✓	
	อื่น ๆ ระบุ.....		
๑.๓ พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ ประกอบด้วย			
	ออกแบบหลักสูตรที่ครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร	✓	
	พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร โดยเน้นที่เทคนิคการผลิตที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	✓	
	จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอนที่เข้าใจง่ายและครอบคลุม	✓	
	จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาดูงานเพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ	✓	

ประเด็น		มี	ไม่มี
๑.๔ สร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญและวิทยากรร่วมในการถ่ายทอดความรู้			
	เชิญผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันการศึกษา ภาครัฐ และภาคเอกชน มาเป็นวิทยากรร่วม	✓	
	สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร	✓	
	ร่วมมือกับเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จเพื่อเป็นแบบอย่าง และให้คำปรึกษาแก่เกษตรกรรายอื่น	✓	
๑.๕ จัดกิจกรรมการเรียนรู้			
	จัดการฝึกอบรม หลักสูตรระยะสั้น และกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม	✓	
	จัดการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ	✓	
๑.๖ การให้คำปรึกษาและการสนับสนุน			
	ให้คำปรึกษาและการสนับสนุนด้านเทคนิคแก่เกษตรกรผ่านทางสื่อออนไลน์ หรือการเยี่ยมชมในพื้นที่	✓	
	จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนความรู้และการแก้ไขปัญหา		✓
๑.๗ การวิจัยและพัฒนา			
	ดำเนินการวิจัยและพัฒนาเทคนิคการผลิตใหม่ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และผลผลิต	✓	
	ทดลองและประเมินเทคโนโลยีการเกษตรใหม่ๆ เพื่อแนะนำให้เกษตรกร	✓	
๑.๘ ประเมินผลและปรับปรุง			
	ประเมินผลการดำเนินงานของ ศพก. เป็นประจำ เพื่อระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของศูนย์	✓	
	ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมเป็นประจำ เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและกิจกรรม	✓	
	รวบรวมข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมเพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	✓	
	ปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมและบริการให้สอดคล้อง กับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของเกษตรกร	✓	
๑.๙ การตลาดและการประชาสัมพันธ์			
	ประชาสัมพันธ์ศูนย์เรียนรู้และหลักสูตรการฝึกอบรมผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และการประชาสัมพันธ์ในชุมชน	✓	
	สร้างความร่วมมือกับสถาบันเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายเครือข่ายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย	✓	
	จัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เช่น งานแสดงสินค้าและการแข่งขัน เพื่อดึงดูดเกษตรกรและส่งเสริมการใช้บริการของศูนย์เรียนรู้		✓

๓. การวางแผนพัฒนาการศึกษาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

วัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อจัดทำแผนพัฒนา ศพก. โดยให้เกษตรกรต้นแบบวางแผนพัฒนา ศพก. เริ่มจากการมองเกษตรกรในชุมชน ลูกค้า ผู้มาใช้บริการ ศพก. สินค้า การวางแผนจัดการ Supply Chain การจัดการเรียนรู้ แปลงเรียนรู้ ฐานเรียนรู้ การจัดการเครือข่าย โดยการใช้เครื่องมือ Model Canvas

Model Canvas				
๑. ลูกค้าของเราคือใคร ? กลุ่มไหน ? อยู่ที่ไหน ? ➢ เกษตรกรในและนอกชุมชน ➢ ประชาชนทั่วไป	๒. ลูกค้าต้องการเรียนรู้/การใช้บริการอะไร ➢ การทำเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ➢ การทำเกษตรแบบผสมผสาน ➢ ลดต้นทุนการผลิต	๓. จะสื่อสาร เชื่อมโยงและประชาสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างไร ? ➢ ประชาสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชัน Line Facebook ศพก. และสำนักงานเกษตรอำเภอ ➢ สร้างกลุ่มไลน์/เพจ Facebook เพื่อให้ผู้สนใจ ได้พูดคุยสอบถาม ศพก. โดยตรง	๔. ทำอย่างไรให้ลูกค้ามาใช้บริการเราอีกครั้ง ? ➢ บริการทุกระดับประทับใจ ➢ สร้างบรรยากาศ และสถานที่ ให้มาใช้บริการ	
๕. ศพก. เรามีจุดเด่นอะไร (ความแตกต่าง) ➢ การทำเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ➢ การลดต้นทุนการผลิตแบบพึ่งพาตนเอง	๖. การจัดการปัจจัยการผลิต (ดิน/น้ำ/พันธุ์/วัตถุดิบ/ทรัพยากรธรรมชาติ) ทำอย่างไร ? ➢ BCG Model ➢ ธนาкарพันธุ์ไม้ ๕ ระดับ	๗. การผลิตให้ได้ผลดี มีคุณภาพ ปลอดภัยได้มาตรฐาน มีมาตรฐานอะไร ? ทำอย่างไร ? ➢ มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี GAP	๘. การแปรรูปหรือเพิ่มมูลค่าจะทำอะไรได้บ้าง? ➢ การแปรรูปผลไม้ เช่น กวน / อบแห้ง/ ผง หรือขนมต่างๆ	๙. มีช่องทางสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ ศพก. และการตลาด มีช่องทางใดบ้าง ? ➢ www.ตลาดเกษตรกรออนไลน์.com ➢ เพจ facebook ➢ line
ความรู้ / ข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติม				
๑๐. ความรู้เรื่องอะไร ? ➢ เทคโนโลยี นวัตกรรม ที่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับ ศพก.		๑๑. หาความรู้ได้จากใคร ที่ไหน ? ➢ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง		
ควรรสร้างเครือข่ายกับใคร ? อย่างไร ?				
๑๒. เครือข่ายเกษตรกร ➢ กลุ่มแปลงใหญ่ ➢ เครือข่าย ศพก. ➢ กลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกร ➢ SF/YSF		๑๓. วิทยากรภายนอกมีหรือไม่ ➢ มีวิทยากรภายนอก		๑๔. หน่วยงาน /องค์กรต่าง ๆ ➢ กรมส่งเสริมการเกษตร ➢ กรมวิชาการ ➢ กรมพัฒนาที่ดิน ➢ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ➢ กรมประมง ➢ กระทรวงพลังงาน ➢ กรมชลประทาน ➢ มหาวิทยาลัยต่างๆ ➢ หน่วยงานภาคเอกชน ➢ ธนาкар ธกส.

แผนพัฒนา ศพก. อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

[illegible]

หลักสูตรวิชาหลักประจำ ศพก. อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี

หลักสูตร การลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตไม้ผล

วัตถุประสงค์หลักสูตร เพื่อเกษตรกรที่สนใจสามารถบริหารจัดการๆทำสวนผลไม้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ และเพิ่มกำไร

บุคคลเป้าหมาย เกษตรกรในพื้นที่ที่สนใจ

เนื้อหาวิชาโดยสรุป

- การลดต้นทุนการผลิตโดยการผลิตปัจจัยการผลิตใช้เอง (ปุ๋ยหมัก, น้ำหมัก)
- การทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ลดความเสี่ยง เพิ่มช่องทางการสร้างรายได้
- การบริหารจัดการๆกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน (IPM) ลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

วิธีการอบรม (เช่น การบรรยาย การสาธิต การฝึกปฏิบัติ เป็นต้น)

- การบรรยาย และการศึกษาดูงานในแปลงเรียนรู้

สื่อที่ใช้ในการอบรม

- เครื่องฉายภาพ
- จอโปรเจคเตอร์
- คอมพิวเตอร์
- เครื่องขยายเสียง
- เอกสารประกอบการบรรยาย
- แปลงเรียนรู้

ประโยชน์ที่ผู้เรียนรู้จะได้รับ

- ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร และนำกลับไปประยุกต์ใช้ได้
- ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติใช้เอง และเป็นต้นแบบเพื่อถ่ายทอดไปยังผู้สนใจรายใหม่ๆได้

บันไดผลลัพธ์โครงการพัฒนา ศ.พ.ก. ต้นแบบ อำเภอनायायอาม

วัตถุประสงค์:

- เกษตรกรสามารถนำองค์ความรู้จากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และศูนย์เครือข่ายอำเภอनायायอาม จังหวัดจันทบุรี ไปประยุกต์ใช้ ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และมีคุณภาพมากขึ้น
- เกษตรกรสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และศูนย์เครือข่าย อำเภอनायायอาม จังหวัดจันทบุรี ไปใช้เพื่อต้นทุนได้

เงื่อนไข: งานนโยบายสำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต้องมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

จุดเน้น:

เน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ โดยยึดหลัก “ตลาดนำ นวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้”

กิจกรรม

- ★ จัดตั้งคณะทำงานบริหาร ศ.พ.ก. แบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ
- ★ พัฒนาการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง
- ★ เก็บข้อมูล วิเคราะห์/ประเมินผล และจัดทำรายงาน

- ★ จัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูล และสร้างการรับรู้
- ★ อบรมพัฒนาทักษะ
- ★ อบรมการจัดการในการผลิตสินค้าเกษตร
- ★ การศึกษาดูงาน

- ★ จัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้พัฒนาวิทยากร และหลักสูตรการเรียนรู้
- ★ ส่งเสริมการพัฒนาฐานเรียนรู้และแปลงต้นแบบ
- ★ จัดการประเมินศักยภาพและจัดทำแผนการผลิตเพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน

- ★ จัดเวทีสรุปผลการดำเนินงาน
- ★ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

ผลลัพธ์

มีคณะทำงาน ศพก. เป็นกลไกระดับอำเภอ ที่มีความสามารถในการดำเนินโครงการ

มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความร่วมมือ ในการขับเคลื่อนงานที่เป็นรูปธรรม

มีกลไกสนับสนุนการปฏิบัติและติดตามการดำเนินงานโครงการ

เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนในระดับอำเภอ ต้นแบบของการยกระดับเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการ และชุมชนเกษตรสู่ความยั่งยืน

ตัวชี้วัด

- ★ มีคณะกรรมการ ศ.พ.ก. แบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบชัดเจน
- ★ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัด และตั้งกรอบการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพื่อเป็นองค์ประกอบฐานข้อมูลที่ถูกต้อง

- ★ ร้อยละ ๗๐ ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีแผนการผลิตที่เป็นแนวทางเดียวกัน
- ★ มีการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และบันทึกข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน

- ★ ร้อยละ ๗๐ คนในชุมชนได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรม
- ★ ร้อยละ ๕๐ ของผู้มารับบริการมีการนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพ

- ★ เกิดการพัฒนาองค์ความรู้และมีบทเรียนหรือชุดความรู้สู่การพัฒนาเชิงนโยบาย
- ★ รายงานผลการดำเนินการโครงการ
- ★ มีโมเดลต้นแบบการพัฒนา